

## RESİMLİ ÖYKÜ KİTAPLARININ BAKIŞ AÇISI ALMA BECERİSİNE YER VERMESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

### EVALUATING THE PICTURE STORY BOOKS ON DEVELOPING PERSPECTIVE TAKING SKILLS OF CHILDREN

Hilal KAROĞLU<sup>1</sup> Mübeccel GÖNEN<sup>2</sup>

Başvuru Tarihi: 10.11.2020 Yayına Kabul Tarihi:21.09.2021 DOI: 10.21764/mauefd.824049

**Özet:** Bu araştırma resimli öykü kitaplarının çocukların bakış açısı alma becerisini destekleyici anlatım ve çizim içerip içermediklerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Kitaplar ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Buna göre incelenen kitapların 2015-2019 yılları arasında basılmış olması, içerik olarak üç-altı yaş grubu çocuklar için uygun olması ölçüt alınmıştır. Yayınevlerinin çevrimiçi katalog taraması yapılarak incelenen 173 kitaptan ölçütleri karşılayan rastgele seçilmiş 40 resimli öykü kitabı araştırmaya dâhil edilmiştir. Veriler Kitap Künye Formu ve Kontrol Listesi' ne kaydedilmiştir. Araştırmada doküman incelemesi yapılmış veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; incelenen resimli öykü kitaplarında metinlerde içsel durum sözcüklerine yer verildiğine ulaşılmıştır. Algı ve duygu/duygulanım kategorilerinde yer alan içsel durum sözcüklerine sıklıkla yer verilirken, en az yer verilen kategorinin ahlaki/zorunluluk/yükümlülük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İncelenen 40 resimli öykü kitabın 24'ünde, karakter tarafından görülemeyecek nesne veya kişiye yer verildiği ulaşılan diğer bir bulgudur. Bu araştırmanın sonucunda resimli öykü kitaplarının, çocukların bakış açısı alma becerilerini destekleyebilecek sözcükleri ve görselleri içerdiği ifade edilebilir.

**Abstract:** This study has been conducted to examine whether the picture storybooks contain expressions and drawings that support children's perspective taking skills. Books were determined by the criterion sampling method. Accordingly, the criterion was that the elected books were published between 2015-2019, that they were proper for 3-6 age group of children. 40 randomly selected books which supply the criteria from 173 books examined by online catalog scanning of publishers were included in the study. The data were recorded in the Book Imprint Form and Checklist. In this research, document analysis was carried out and the data was analyzed with content analysis. As a result of the research, it was found that the internal state words were used in the texts in the picture storybooks. While the words of internal state in the categories of perception and emotion/affect were frequently used, it was found that the category that was used the least was moral/obligation. Another finding is that 24 of 40 picture storybooks examined include an object or person that can not be seen by the character. As a result of this research, it can be stated that the picture story books involve words and illustrations that can support children's perspective taking skills.

**Anahtar Sözcükler:** bakış açısı alma, çocuk edebiyatı, içsel durum sözcükleri, okul öncesi dönem, resimli öykü kitabı

**Keywords:** perspective taking, children's literature, internal state words, pre-school period, picture storybook,

\* Bu çalışma H.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yürütülen birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığındaki doktora tezi sürecinde gerçekleştirilmiştir.

<sup>1</sup> Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi, [hkaroglu@bayburt.edu.tr](mailto:hkaroglu@bayburt.edu.tr), ORCID ID: 0000-0001-7969-0363.

<sup>2</sup> Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi, [mgonen@hacettepe.edu.tr](mailto:mgonen@hacettepe.edu.tr), ORCID ID:0000-0002-5190-1170.

## Giriş

Resimli öykü kitapları, okul öncesi yıllarda önemli öğrenme araçlarıdır ve çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinde önem taşır (Er, Aykaç ve Çabuk, 2018). Bu kitaplar, çocukların dil gelişimlerini desteklemelerinin yanı sıra onların toplumsallaşmalarına ve kendilerini tanımalarına olanak sunar (Yükselen, 2017). Çocuk, kitaplarda çok çeşitli karakterlerle karşılaşır ve karşılaştığı her karakter çocuğun kendini ve başkalarını anlamalarına katkı sağlar (Ural, 2017). Kitaplardaki karakterler ve durumlar, çocuklara başkalarının gözüyle dünyanın neye benzediğini tanıtır, onlara kendi ve dünya hakkında görüşlerini oluşturma olanağını tanır (Mendoza ve Reese, 2001). Ayrıca içerdiği farklı karakterlerle, olaylarla, ilişkilerle çocukta bireysel değerler oluşturur. Farklı kültürdeki yaşamlar ve davranış biçimleri ile çocuğun düşüncesi, duygusu ve çevresi genişlemiş olur (Tokgöz, 2006). Çocukların resimli öykü kitaplarından en üst düzeyde yarar elde edebilmeleri için, kitapların gelişim açısından destekleyici nitelikte olması ve titizlikle hazırlanması gerekir. Ayrıca kitapla yapılan etkinliklere çocukların aktif katılımları da sağlanmalıdır (Gönen ve Veziroğlu, 2017). Nitelikli kitapların seçilmesiyle çocukların sosyo-duygusal değerlerine ve empati gelişimlerine katkı sağlanıp destek olunabilir (Deretarla-Gül, 2017). Küçük çocuklara uygun hikâye kitaplarında, insanların veya kişileştirilmiş hayvanların davranışlarına ve etkileşimlerine yer verilmesi çocukların zihin anlayışı geliştirmelerine katkı sağlayabilir (Dyer, Shatz ve Wellman, 2000).

Bakış açısı alma başkalarının zihinsel durumlarına duyarlı olmaktır ve bu zihinsel durumlar algılar, inançlar, arzular ve niyetler olabilir (Surtees, Butterfill ve Apperly, 2012). Başkalarının duygusal ve zihinsel durumlarını yorumlama yeteneği olarak tanımlanan bakış açısı alma (Martin, Gomez-Becerra, Chavez-Brown ve Greer, 2006) bilişsel, görsel ve duygusal olmak üzere üç unsurdan oluşur (Cigala, Mori ve Fangareggi, 2015). Başkalarının ne hissettiğini anlama duygusal bakış açısı alma, başkalarının ne düşündüğünü anlama bilişsel bakış açısı alma, başkalarının ne gördüğünü anlama algısal bakış açısı alma becerisini ifade eder (Tan-Niam, 2003). Flavell (1977) görsel bakış açısı almada iki düzey belirtir. Düzey 1' de çocuklar, kendisinin olduğu kadar başkalarının da nesnelere gördüğünü anlayabilir ve yeteri kadar ipucu çocuklara sunulduğunda gördükleri ya da göremedikleri nesnelere anlamada çıkarım yapabilirler. Düzey 2 ise çocukların, sadece insanların nesnelere görebildiğini değil aynı zamanda aynı nesneyi farklı görsel konumlardan baktıklarında farklı görülebileceği düşüncesine sahip olabildiklerini ifade eder. Bilişsel bakış açısı alma, başka

birinin uyarını nasıl algıladığını ve bildiğini dikkate almayı, kendi deneyimine başkasının bakış açısını dahil etmeyi kapsar (Hinnant ve O' Brien, 2007). Duygusal bakış açısı alma ise başka birinin ne hissettiğini tanıma ve anlama biçiminde tanımlanır (Stocks ve Lishner, 2012). Duygusal bakış açısı almanın, sağlıklı bireylerde başkalarına yönelik empati kurmada ve ilgi uyandırmada etkili olduğu kanıtlanmıştır (Decety, Chen, Harenski, Kiehl, 2013). Bakış açısı alma becerisinin sosyal gelişimle ilgisi vardır ve bu beceri okul öncesi dönemde başlamaktadır (Halavurt, 2019). Çocukların, yakın ilişki içinde oldukları kişilerin duygularına ve içsel durumlarına ilişkin ne anladıkları ilişkiler açısından önemlidir (Dunn, 2000). İçsel durum sözcüklerinin neler olduğu ve bu sözcüklerin hangi boyutlar altında incelendiğini gösteren çalışmalara alanyazında rastlamak mümkündür (Bretherton ve Beeghly, 1982; Chiarella, Kristen, Poulin-Dubois ve Sodian, 2013; Kristen, Sodian, Licata, Thoermer ve Poulin-Dubois, 2012; Olson ve Masur, 2020; Yılmaz, 2014). Chiarella ve diğerleri (2013) çocukların içsel durum kelime hazinesi ile başkalarının duygusal ve görsel bakış açısı almaları arasında ilişki olduğunu belirlemişlerdir. İçsel durum sözcüklerine sahip olan çocukların bakış açısı almada daha iyi performans gösterdikleri bulgusunu elde etmişlerdir. İçsel durum sözcüklerinin bakış açısı almayı destekliyor olması sebebiyle bakış açısı alma yönünden kitapların incelendiği bu çalışmada, resimli öykü kitaplarında bulunan metinler, içsel durum sözcüklerini içermesi açısından incelenmiştir. Bu incelemede; Kristen ve diğerleri (2012)'nin çalışmalarından yararlanılmış; çalışmalarında belirttikleri içsel durum sözcükleri bu çalışmada metinlerin incelenmesinde kullanılmıştır. Resimli öykü kitaplarında yer verilen içsel durum sözcükleri ait oldukları kategorilere göre incelenmiştir. Bu çalışmada ayrıca görsel-algısal bakış açısı almaya yönelik resimli öykü kitaplarında bulunan resimler incelenmiş, kahraman/karakter tarafından görülemeyen nesne/kişilere yer verilme durumu belirlenmiştir. Aslan ve Köksal-Akyol (2016)'un çocuklarda bakış açısı almayı değerlendirmeye yönelik geliştirdikleri ölçekte algısal bakış açısı alma özelliklerinde; resimdeki karakter (kişi) tarafından görülmeyen kişi/nesneye yer verildiği görülmüş ve bu görsellerde, çocuğa resimdeki karakterin ne gördüğü sorularak doğru cevaba 1, yanlış cevaba 0 verilerek puanlanmıştır. Bu çalışmada da resimli öykü kitaplarının algısal bakış açısı alma becerisini destekleyip desteklemediğinin belirlenmesinde Aslan ve Köksal-Akyol (2016)'un ölçek çalışmalarında yer verdikleri gibi kahraman/karakter tarafından görülemeyen nesne ya da kişilerin resimli öykü kitaplarında yer alan görsellerde olup-olmaması durumu ile sınırlandırılarak incelenmiştir. Ayrıca içsel durum sözcük dağarcığı gelişmiş olan çocukların bakış açısı almada daha iyi performans gösterdiklerine ilişkin çalışmadan

(Chiarella ve diğerleri, 2013) hareketle resimli öykü kitaplarında metinlerde içsel durum sözcüklerine yer verilme durumunun incelenmesi de amaçlanmış ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- (a) Resimli öykü kitaplarında yer alan metinlerde içsel durum sözcüklerine yer verilmekte midir?
- (b) Resimli öykü kitaplarında yer alan resimler algısal-görsel bakış açısı almayı destekleyici özellikte midir?

### Yöntem

Nitel modelde olan bu araştırmada verilerin toplanmasında, çalışılması amaçlanan olgu ve olgular hakkında bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini içeren doküman incelemesi yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2013) kullanılmıştır. Bu yöntem, verilerin yazıya dökülmeden analize hazır olma avantajını taşır (Creswell, 2020). Resimli öykü kitaplarının belirlenmesinde; 2015-2019 yılları arasında basılmış olma ve üç-altı yaş çocukların ilgi, ihtiyaç ve gelişim özelliklerine uygun olma ölçütleri aranmış ve ölçüt örnekleme yapılmıştır. Çalışma kapsamında yer alan 173 kitaptan ölçütleri karşılayan 10 farklı yayınevinden 40 kitap çalışmaya dahil edilerek incelenmiştir. İncelenen kitaplara ait özellikler Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1

#### *İncelenen resimli öykü kitaplarına ait özellikler*

| Yayınevleri | f  | %   | Yıllar     | f  | %    |
|-------------|----|-----|------------|----|------|
| Y1          | 14 | 35  | 2015       | 1  | 2,5  |
| Y2          | 6  | 15  | 2016       | -  | -    |
| Y3          | 4  | 10  | 2017       | 1  | 2,5  |
| Y4          | 4  | 10  | 2018       | 14 | 35   |
| Y5          | 3  | 7,5 | 2019       | 24 | 60   |
| Y6          | 2  | 5   | Toplam     | 40 | 100  |
| Y7          | 2  | 5   |            |    |      |
| Y8          | 2  | 5   | Kitap türü | f  | %    |
| Y9          | 2  | 5   | Türkçe     | 17 | 42,5 |
| Y10         | 1  | 2,5 | Çeviri     | 23 | 57,5 |
| Toplam      | 40 | 100 | Toplam     | 40 | 100  |

İncelenen resimli öykü kitaplarının 10 farklı yayınevi tarafından basılmış, 23 (%57, 5)' ünün çeviri, 17 (42, 5)' sinin Türkçe kitaptan oluştuğu Tablo 1' de görülmektedir. Ayrıca incelenen kitaplarının 24 (% 60)' ünün 2019 yılında, 14 (2018)' ünün 2018 yılında basımının yapıldığı görülmektedir.

### **Veri Toplama Araçları**

Bu araştırmada iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu araçlardan ilki resimli öykü kitaplarına ilişkin bilgilerin yer verildiği Kitap Künye Formu' dur. Bu formda; kitabın adı, yazarı, ressamı, yayınevi, yayım yılı ve kitap türü bilgiler yer almaktadır. Kullanılan ikinci form ise Bakış Açısı Alma Kontrol Listesi' dir. Bu kontrol listesi iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, metinlerde içsel durum sözcüklerine yer verme durumunun belirlendiği bölümdür. İkinci bölüm ise, kitaplarda yer alan resimlerde kahraman/karakter tarafından görülemeyen nesne ya da kişilere yer verme durumunun belirtildiği bölümdür. Hazırlanan form için uzman görüşü alınmıştır. Bu uzmanlar (3 okul öncesi eğitim alanında akademisyen, 1 ölçme değerlendirme alanında akademisyen, 1 İngiliz dili eğitiminde akademisyen ve 1 İngilizce öğretmeninden) oluşmaktadır. Bu araştırmada her bir kitabın incelenmesi ayrı ayrı yapılmıştır. İki hafta sonra tekrar inceleme yapılmış veriler kaydedilmiştir. Yapılan iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı 0.98 olarak bulunmuştur. Elde edilen korelasyon katsayısı güvenilirliği göstermektedir.

### **Verilerin Toplanması ve Analizi**

Araştırmada kullanılan kitaplara K1' den K40' a kadar kod numaraları verilerek incelenmiştir. Kitaplar üzerinde bulunan bilgiler formlara kaydedilmiştir. Kitaplarda yer alan verilerin belirlenmesinde; içerik analizi yapılmıştır. “İçerik analizi metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılıdır” (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014, s. 240). İçerik analizi ile elde edilmiş olan veriler daha sonra frekans tablolarına dönüştürülmüştür.

### **Bulgular**

**İncelenen resimli öykü kitaplarında yer alan metinlerde içsel durum sözcüklerine yer verilme durumuna ait bulgular.** İçsel durum sözcükleri algı, biliş, duygu/duygulanım, fizyoloji, ahlaki/zorunluluk/yükümlülük ve irade/istek/yapabilirlik kategorilerine göre incelenmiş, frekans değerleri Tablo 2, 3, 4, 5, 6 ve 7' de verilmiştir.

Tablo 2

*Resimli öykü kitaplarında yer verilen içsel durum sözcükleri algı kategorisi*

| n=40 | Sözcükler            | f   | Sözcükler                     | f |
|------|----------------------|-----|-------------------------------|---|
| Algı | Görmek               | 120 | Acıtmak/Acımak                | 8 |
|      | Bakmak               | 59  | Isınmak/Isıtmak               | 6 |
|      | Duymak               | 37  | Hissetmek                     | 3 |
|      | Sıcak                | 19  | Gözlemlemek/Gözetlemek/Gözlem | 2 |
|      | Koklamak/Koku/Kokmak | 15  | Tatmak                        | 1 |
|      | Üşümek               | 15  |                               |   |
|      | Toplam               | 285 |                               |   |

İncelenen resimli öykü kitaplarında algı kategorisinde yer alan içsel durum sözcüklerine (285 kez) yer verildiği Tablo 2’ de görülmektedir. Algı kategorisinde yer alan görmek sözcüğü (120 kez) metinlerde en çok yer verilen sözcük olarak dikkat çekmektedir. Bu sözcüğün kitaptaki kullanımına bakıldığında, K12 kodlu kitapta “*Baykuş da nedense, geceleri kimseyi görmüyordu*” şeklinde metinde yer verildiği, görmek sözcüğüne göre daha az yer verilen duymak sözcüğüne ise K4 kodlu kitapta yer alan bir metinde; “*Güneş inanamadı buna, Şarkılarını duyamıyorum ama... diyecek oldu*” biçiminde yer verildiği görülmüştür. Tatmak ve gözlemlemek/gözetlemek/gözlem içsel durum sözcüklerinin ise kullanım sıklıklarının az olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra incelenen metinlerde K13 kodlu kitapta acıtmak/acımak sözcüğüne “*Ama öyle hafif bir düşüşmüş ki bu, canı hiç acımamış*” biçiminde yer verilmiştir. Biliş kategorisine ait bulgular Tablo 3’ de verilmiştir.

Tablo 3

*Resimli öykü kitaplarında yer verilen içsel durum sözcükleri biliş kategorisi*

| n=40  | Sözcükler | f   | Sözcükler                     | f  |
|-------|-----------|-----|-------------------------------|----|
| Biliş | Düşünmek  | 48  | Hayal etmek/kurmak/ Düş/Hayal | 10 |
|       | Bilmek    | 29  | Belki                         | 9  |
|       | Anlamak   | 24  | İnanmak                       | 4  |
|       | Unutmak   | 16  | -miş/gibi yapmak              | 4  |
|       | Gerçek    | 13  | Hatırlamak                    | 2  |
|       | Toplam    | 159 |                               |    |

İncelenen resimli öykü kitaplarında biliş kategorisinde yer alan içsel durum sözcüklerine (159 kez) yer verildiği Tablo 3’te görülmektedir. Biliş kategorisinde en sık düşünmek sözcüğüne (48 kez) yer verildiğine ulaşılmıştır. Bu sözcüğün K14 kodlu kitapta yer alan bir metinde “*Fazi bunu düşünürken heyecanla iç geçirmiş, düzeltmiş kurdelesini*” şeklinde yer verildiği görülmüştür. Biliş kategorisinde yer alan unutmak (16 kez) sözcüğünün resimli öykü kitaplarında yer verilme sıklığı açısından dördüncü sırada olduğu görülmektedir. K9 kodlu kitapta “*En son dinlediğim Hansel ve Gretel masalında mı unuttum acaba? diyerek...*” şeklinde unutmak sözcüğüne resimli öykü kitaplarında yer verildiği belirlenmiştir. İçsel durum sözcüklerinden -miş/gibi yapmak (4 kez) sözcüğünün ise bu kategoride az yer verilen sözcüklerden biri olduğu dikkat çekmektedir. Bu sözcüğe K15 kodlu resimli öykü kitabında yer alan bir metinde “*Sen Bonnie’ ye okuyormuş gibi yap*” biçiminde yer verildiği görülmüştür. Duygu/duygulanım kategorisine ait bulgular Tablo 4’ te sunulmuştur.

Tablo 4

*Resimli öykü kitaplarında yer verilen içsel durum sözcükleri duygu/duygulanım kategorisi*

| n=40             | Sözcükler                          | f  | Sözcükler            | f |
|------------------|------------------------------------|----|----------------------|---|
| Duygu/Duygulanım | Sevmek/Sevgi                       | 43 | Hissetmek            | 5 |
|                  | Korkmuş/ Korkmak/ Korku/ Korkutmak | 29 | Gururlu/ Gururlanmak | 5 |
|                  | Mutlu/Mutluluk                     | 28 | Eğlenmek             | 5 |
|                  | Şaşırmış/Şaşırmak/ Şaşkın          | 25 | Hoş                  | 4 |
|                  | Gülümsemek                         | 23 | Sarılmak/Kucaklamak  | 3 |
|                  | Gülmek                             | 22 | Komik/Gülünç         | 2 |
|                  | Üzgün/ Üzülmek/Üzüntü              | 21 | Hoşlanmak            | 2 |
|                  | Sinirli/Öfkeli/Kızgın              | 13 | İyi hissetmek        | 1 |
|                  | Ağlamak                            | 12 | Korkutucu            | 1 |
|                  | Öpmek/Öpücük                       | 6  | Kirli/ Pis           | 1 |
| Toplam           | 251                                |    |                      |   |

İncelenen resimli öykü kitaplarında duygu/duygulanım kategorisinde yer alan içsel durum sözcüklerine (251 kez) yer verildiği Tablo 4’ te görülmektedir. Duygu/Duygulanım kategorisinde en sık sevmek/sevgi sözcüklerine yer verildiği elde edilmiştir. K7 kodlu resimli öykü kitabında sevmek/sevgi sözcüğü, “*Yaşlı değirmenci de küçük baykuşu sevdi*” (s. 21) biçiminde yer almaktadır. Korkmuş/korkmak/ korku/ korkutmak içsel durum sözcüğü ikinci sırada yer almaktadır. Bu sözcüğe K18 kodlu resimli öykü kitabında yer alan bir metinde “*Güneş, Anne*

*Ayı'dan çok korkardı ya da Küçük Ayı öyle sanıyordu*” biçiminde yer verildiği belirlenmiştir. K17 kodlu kitapta yer alan başka bir metinde geçen “*Dikkat! Canavara yaklaşmayın, bu aralar çok sinirli!*” ifadesi ise sinirli/öfkeli/kızgın sözcüklerine örnek olarak verilebilir. Fizyoloji kategorisine ait bulgular Tablo 5’ te belirtilmiştir.

Tablo 5

*Resimli öykü kitaplarında yer verilen içsel durum sözcükleri fizyoloji kategorisi*

| n=40      | Sözcükler       | f   | Sözcükler         | f  |
|-----------|-----------------|-----|-------------------|----|
| Fizyoloji | Uyumak/ Uykulu  | 62  | Uyanmak/Uyanık    | 13 |
|           | Yorulmak/Yorgun | 16  | Hasta olmak/Hasta | 12 |
|           | Acıkmak/Aç      | 15  | Susamak/Susuz     | 1  |
|           | Toplam          | 119 |                   |    |

İncelenen resimli öykü kitaplarında fizyoloji kategorisinde yer alan içsel durum sözcüklerine (119 kez) yer verildiği Tablo 5’te görülmektedir. Bu kategoride en sık yer verilen içsel durum sözcüğün uyumak/uykulu (63 kez), en az yer verilen içsel durum sözcüğünün ise susamak/susuz (1 kez) olduğu anlaşılmaktadır. K2 kodlu resimli öykü kitabındaki bir metinde acıkmak/aç sözcüğüne “*Bizimkilerin de karnı acıkmış ama adada onların yiyebileceği bitkilerden hiç yokmuş*” K11 kodlu başka bir resimli öykü kitabında yer alan bir metinde ise uyanmak/uyanık sözcüğüne “*Çiçeğin tozları burnuna kaçınca öyle bir hapşırılmış ki, jibon sıçrayarak uyanmış*” biçiminde yer verilmiştir. Ahlaki/zorunluluk/yükümlülük kategorisine ait bulgular Tablo 6’ da verilmiştir.

Tablo 6

*Resimli öykü kitaplarında yer verilen içsel durum sözcükleri ahlaki/zorunluluk/yükümlülük kategorisi*

| n=40                          | Sözcükler   | f  |
|-------------------------------|---|----|
| Ahlaki/zorunluluk/ yükümlülük | -meli/malı (gereklilik/zorunluluk ifade eden sözcükler) | 6  |
|                               | İzin vermek   | 5  |
|                               | -e bilmek (izin ifade eden sözcükler)                   | 3  |
|                               | İyi   | 3  |
|                               | Toplam  | 17 |

İncelenen resimli öykü kitaplarında ahlaki/zorunluluk/yükümlülük kategorisinde yer alan içsel durum sözcüklerine (17 kez) yer verildiği Tablo 6’ da görülmektedir.



Ahlaki/zorunluluk/yükümlülük kategorisinde yer alan -meli/malı ekinin kullanılmasıyla ifade edilen gereklilik veya zorunluluk sözcüklerine en sık yer verildiğini söylemek mümkündür. İzin vermek sözcüğü (5 kez) ise ikinci sırada dikkat çekmektedir. Bu sözcüğe K1 kodlu resimli öykü kitabında “*Odada olmadığım zamanlarda bile Papi’ nin serbestçe içeride uçmasına izin veriyordum*” biçiminde yer verilmiş örneği bulunmaktadır. K16 kodlu kitapta yer verilen başka bir metinde ise iyi sözcüğüne “*Sam iyi kalpliydi* ” biçiminde yer verilmiştir. İrade/istek/yapabilirlik kategorisine ait bulgular Tablo 7’ de verilmiştir.

Tablo 7

*Resimli öykü kitaplarında yer verilen içsel durum sözcükleri irade/istek/yapabilirlik kategorisi*

| n=40                      | Sözcükler                                     | f   |
|---------------------------|---|-----|
| İrade/ İstek/Yapabilirlik | İstemek/istek                                 | 74  |
|                           | -e bilmek (yapabilirlik ifade eden sözcükler) | 27  |
|                           | İhtiyaç/gereksinim duymak                     | 13  |
|                           | (Yapması) zor                                 | 4   |
|                           | -maktan hoşlanmak                             | 3   |
|                           | Toplam  | 121 |

İncelenen resimli öykü kitaplarında irade/istek/yapabilirlik kategorisinde yer alan içsel durum sözcüklerine (121 kez) yer verildiği Tablo 7 ‘ de görülmektedir. İrade/istek/yapabilirlik kategorisinde en sık istemek/istek (74 kez) sözcüklerine yer verilmiş bu sözcüğünün K10 kodlu resimli öykü kitabında yer alan bir metinde “*Küçük köpekse annesine o gün çok sevdiği pamuk helva bulutlarını anlatmak istemiş ama heyecandan anlatamayınca kuyruğunu sallamış*” biçiminde bir metinde yer verildiği, istemek/istek sözcüğüne göre daha az yer verilen -e bilmek ekinin kullanımıyla yapabilirlik ifade eden sözcüğün ise K8 kodlu resimli öykü kitabında yer verilen bir metinde “*Işığım her yeri aydınlatabilirim*” şeklinde yer aldığı görülmüştür. Bu kategoride incelenen yapması zor ifadesine ise “*Terzilik zor iş*” (s. 12) biçiminde K3 kodlu resimli öykü kitabında yer alan metinde yer verilen örneği bulunmaktadır.

**İncelenen resimli öykü kitaplarında yer alan resimlerin algısal-görsel bakış açısı almayı destekleyici özelliklerine ilişkin bulgular.** Kitaplarda yer alan resimler üzerinde yapılan incelemelerde elde edilen veriler düzenlenerek Tablo 8’ te verilmiştir.

Tablo 8

*Resimli öykü kitaplarında algısal-görsel bakış açısı almayı destekleyici görsellere yer verilme durumu*

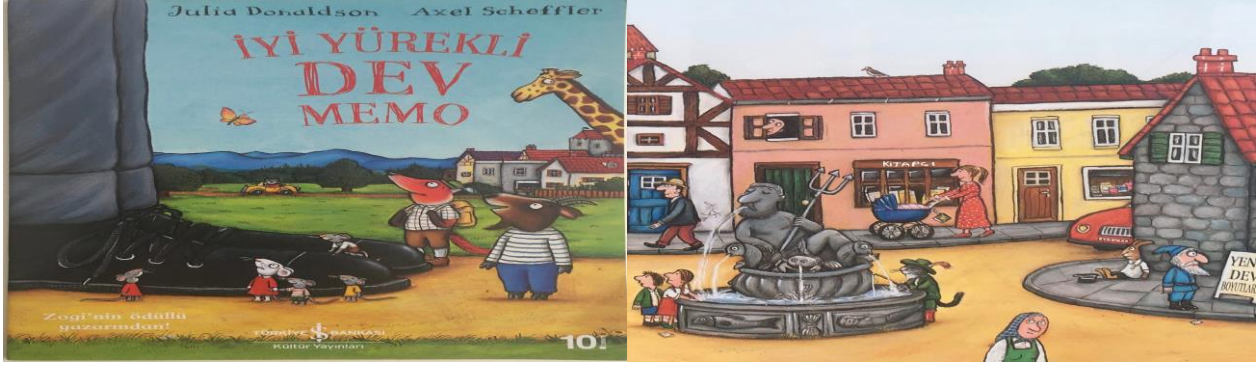
| n=40   |        | f  | %   |
|--|--------|----|-----|
| Resimli öykü kitabında görsellerde karakter tarafından görülemeyen nesne/kişi var. | Var    | 24 | 60  |
|  | Yok    | 16 | 40  |
|  | Toplam | 40 | 100 |

Bu araştırmada incelenen 40 kitabın 16' sında yer alan resimlerde, karakter tarafından görülemeyen nesne ya da kişinin olmadığı 24'ünde ise karakter tarafından görülemeyen nesne yada kişilerin olduğu belirlenmiştir. Bu durum incelenen kitapların % 60' ının algısal bakış açısı alma becerilerini geliştirmek amacıyla kullanılabilir nitelikte olduğunu, % 40' ının ise bu amaçla kullanılamayacağını göstermektedir. Aşağıda resimli öykü kitaplarında algısal-görsel bakış açısı almayı desteklemeye yönelik kullanılabilir görsellerden örnekler sunulmuştur.



Resim 1. K5, Michael Engler, 2018, Pamuk ile Topak arkadaşım olur musun?, Resimleyen Joëlle Tournalias

Resimli öykü kitabında yer verilen görselden faydalanılarak algısal-görsel bakış açısı almayı geliştirmeye yönelik şu sorular yöneltilebilir: Göldeki kurbağa neleri/kimleri görüyor? Göldeki kurbağa salyangozu görüyor mu?



Resim 2. K6, Julia Donaldson, 2019, İyi yürekli dev Memo, Resimleyen Axel Scheffler

Resimli öykü kitabında yer verilen görselden faydalanılarak algısal-görsel bakış açısı almayı geliştirmeye yönelik şu sorular yöneltilebilir: Duvara yaslanan tavşan ne görüyor? Duvara yaslanan tavşan çeşmenin yanındaki çocukları görüyor mu?

### Tartışma

Bu araştırma ile resimli öykü kitaplarında bulunan metinlerin ve görsellerin çocukların bakış açısı alma becerilerini destekleyici yönü incelenmiştir. Metinler içsel durum sözcüklerini içermesi, görseller ise algısal-görsel bakış açısı alma becerisini desteklemesi açısından ele alınmıştır. İncelenen resimli öykü kitaplarında algı ifade eden sözcüklere (285 kez), duygu/duygulanım ifade eden sözcüklere (251 kez), biliş ifade eden sözcüklere (159 kez), irade/istek/yapabilirlik ifade eden sözcüklere (121 kez), fizyoloji ifade eden sözcüklere (119 kez) ve ahlaki/zorunluluk/yükümlülük ifade eden sözcüklere (17 kez) yer verildiğine ulaşılmıştır. Yılmaz (2014) resimli öykü kitaplarını zihin kuramı açısından incelediği çalışmasında sırasıyla; biliş, duygu, algı, istek/irade/yapabilme ve ahlaki/sosyal yargı/yükümlülük şeklinde ifadelerle yer verildiği bulgusuna ulaşmıştır. Bu araştırmada ise en sık algı ifade eden sözcüklere yer verildiği ve duygu ifade eden sözcüklerin biliş ifade eden sözcüklere göre daha sık yer verildiği bulgusu elde edilmiştir. Bununla beraber irade/istek/yapabilirlik ifadelerine, ahlaki/sosyal yargı/yükümlülük ifadelerine göre daha sık yer verilmesi, bu araştırmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir. Dyer, Shatz ve Wellman (2000) 3-4 yaş grubu 45, 5-6 yaş için 45 olmak üzere toplam 90 resimli çocuk kitaplarını zihinsel durumları açısından incelemişlerdir. Araştırmaları sonucunda, çocuk kitaplarında duygu durumunu içeren referansların biliş, arzu/istek ve irade, ahlaki değerlendirme ve yükümlülük içeren referanslara göre daha sık yer verildiği bulgusunu elde etmişlerdir. Bu bulgu, yapılan bu araştırmada duygu/duygulanım ifade eden sözcüklerin biliş, irade/istek/yapabilirlik

ahlaki/zorunluluk/yükümlülük ifade eden sözcüklere göre daha sık yer verildiği bulgusu ile örtüştüğünü göstermektedir.

Bu araştırmada resimli öykü kitaplarında algı ifade eden görmek, biliş ifade eden düşünmek, duygu/duygulanım ifade eden sevgi/sevmek, fizyoloji ifade eden uyumak/uykulu, irade/istek/yapabilirlik ifade eden istemek/istek sözcüklerine, ahlaki/yükümlülük/zorunluluk ifadelerinden -meli/ malı ekinin kullanımıyla gereklilik/zorunluluk ifade eden sözcüklere en sık yer verildiği bulgusu elde edilmiştir. Yılmaz (2014) araştırmasında incelediği kitaplarda en fazla yer verilen duygu/duygulanım ifadesinin sevgi/sevmek olduğu bulgusu bu araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir. Hoş ve Deretarla-Gül (2020) 13 resimli öykü kitabını bilişsel edebi yaklaşımı açısından inceledikleri çalışmalarında, metinlerde mutluluk ve üzüntü duygularına çoğunlukla yer verildiği bulgusunu elde etmişlerdir. Alper (2012) ise incelediği resimli öykü kitaplarında karakterlerin en fazla sahip olduğu duygu durumunun resimlemede ve metinde sevinç olduğunu tespit etmiştir. Bu durumda resimli öykü kitaplarında sevinç, mutluluk gibi olumlu duygulara sıkça yer verildiği söylenebilir. Yılmaz (2014)' ın araştırmasında en sık yer verilen biliş sözcüğünün düşünmek, istek/irade/yapabilirlik sözcüğünün ise istemek olması, bu araştırmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir. Başka bir çalışmada Rodrigues ve Rubac (2008) 100 çocuk kitabını incelemişlerdir. İnceledikleri çocuk kitaplarının %92' sinin içsel durum dilini içerdiğine ulaşmışlardır. Bu bulgu ile çocuk kitaplarının, içsel durum sözcükleri bakımından zengin bir kaynak olduğu ifade edilebilir. Dyer-Seymour, Shatz, Wellman & Saito (2004) 40 ABD ve 40 Japon çocuk kitabını zihinsel durum referansları içermeleri açısından inceledikleri araştırmalarında her iki kültürdeki kitapların duygusal ve bilişsel durum terimlerinde yoğunluk olduğuna ulaşmışlardır. Farkas ve diğerleri (2020) Şili, Kolombiya, İskoçya ve ABD kültürlerine ait toplam 160 çocuk kitaplarını içerdikleri zihinsel durum dilini kültürlerarası farklılıklar açısından incelemişlerdir. Araştırma sonucunda incelenen çocuk kitaplarının zihinsel durumlara yapılan referans açısından zengin kaynak olduğuna ve toplam zihinsel durum referanslarının dört ülkede benzer olduğuna ulaşmışlardır. Dört ülkeye ait incelenen kitapların tamamında en sık nedensel konuşma ve biliş referanslarının yer aldığı bulgusunu elde etmişlerdir.

Bu araştırmada incelen kitapların 24'ünde görsel-algısal bakış açısı almayı desteklemeye yönelik karakter/kahraman tarafından görülemeyen nesne ya da kişilerin olduğu, 16 kitapta ise böyle bir özelliğe yer verilmediğine ulaşılmıştır. Değirmenci (2014) çocukların görsel algıları ile algısal

bakış açısı alma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu tespit etmiştir. Yani çocukların görsel algı becerileri arttıkça, algısal bakış açısı almalarının da arttığını söylenebilir. Dolayısıyla çocukların görsel algılarını geliştirici çalışmaların, onların algısal-görsel bakış açısı alma becerilerini de geliştirebileceğini düşünmek mümkündür. Uzaysal algı ve dikkat sürecinde, görme baskındır ve algı sürecinde görme, çevredekilerin boyut, büyüklük, yönleri ile ilgili bilgi vererek kişinin çevresini yorumlamasında ve anlamasında etkisi söz konusudur (Akpınar ve Ersözülü, 2008). Çocukluk döneminde nesne ile fiziki çevre arasında edinilen etkileşimlerle kazanılan yaşantılar ise ileriki dönemde bireyin algısını üst düzeye çıkarmasına temel oluşturur (Çukur ve Güller-Delice, 2011). Görsel bakış açısı alma, başka aracıya göre nesnelerin nerede konumlandığı veya aracının belirlenen bir nesneyi görüp görmediğini belirlemek amacıyla kullanılabilir (Michelon ve Zacks, 2006). Çocuk kitaplarında yer alan resimler, görsel algıyı geliştiren uyaran olmasının yanı sıra çocukların anlama becerilerinin gelişimine de katkı sağlar. Ayrıca sanatçı hassasiyetiyle oluşturulan resimler çocukların görme duyularının eğitilmesine fırsat sunar (Sever, 2008). Dolayısıyla çocuklara resimdeki karakterin/kahramanın ne gördüğü sorularak algısal-görsel bakış açısı almaları desteklenebilir. Bu soruların sorulabilmesine olanak tanıyan resimli öykü kitaplarında oluşturabilecek soruların sayısının, kitabın resimleme özellikleriyle yakından ilgili olduğu söylenebilir. Bu nedenle resimli öykü kitaplarındaki resimleme özelliklerine dikkat edilmesinin, bu bakımdan önemli olduğu düşünülmektedir.

### **Sonuç ve Öneriler**

Resimli öykü kitaplarının bakış açısı alma yönünden incelendiği bu araştırma sonucunda, resimli öykü kitaplarında metinlerde içsel durum sözcüklere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra incelenen kitaplarda sıklıkla algı ve duygu/duygulanım, en az sıklıkta ise ahlaki/zorunluluk/yükümlülük ifade eden sözcüklere yer verildiğine ulaşılmıştır. Resimli öykü kitaplarında duygu ifadelerinden sevmek/sevgi gibi olumlu duygulara sıklıkla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Biliş ifade eden sözcüklerden düşünmek, algı ifade eden sözcüklerden görmek, incelenen resimli öykü kitaplarında sıklıkla yer verildiği elde edilen diğer bir sonuçtur. Algısal-görsel bakış açısı alma ile ilgili olarak resimlerde kahraman/karakter tarafından görülemeyen nesne/kişilere yer verildiği bununla birlikte bu özelliğe yer vermeyen kitapların olduğuna ulaşılmıştır. Bu niteliğin çocuklara algısal-görsel bakış açısı almaya yönelik soruların oluşturulmasını açısından önem taşıdığı söylenebilir.

Erken çocukluk döneminde bakış açısı alma becerilerini geliştirme çalışmalarının yapılması çocukların ilerleyen yıllardaki başarılarını da destekleyebileceğini düşündürmektedir. PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından üçer yıllık dönemlerde, 15 yaşındaki çocukların kazandıkları becerileri ve bilgileri değerlendirir ve PISA' nın amacı çocukların okulda öğrendiklerini günlük hayatta kullanabilme becerilerini değerlendirmektir (MEB, 2019). PISA' da çocukların başarılarını etkileyen etmenlerden biri okul öncesi eğitim alma durumudur (MEB, 2016). Çocukların, okuma alanında, metnin içeriğinin ve biçiminin yazarın amacını ve bakış açısını yeteri kadar yansıtmadığını değerlendirmeleri gerekir. Bunu yapmak için, farklı bakış açılarını karşılaştırmaları ve gerçek hayattaki deneyimlerinden, bilgilerinden faydalanmalıdırlar (OECD, 2019). Bu noktadan hareketle, erken çocukluk döneminde çocukların bakış açısı alma becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmaların ilerleyen yaşlarda uluslararası düzeyde yapılan sınavlarda onların başarılarının gelişiminde destekleyici unsur olabileceği düşünülebilir.

Öğretmenlerin, anne-babaların çocuklara resimli öykü kitabı seçerken içerik, resimleme özellikleri yönünden kitabı dikkatle incelemesi gerekir. Ayrıca bu kitaplar aracılığıyla çocukların bilişsel, algısal ve duygusal bakış açısı alma becerilerini destekleyecek çalışmaların yapılması çocukların hem kişisel yaşamları zenginleştirebilir hem de empati kurmalarını sağlayarak kişilerarası becerilerini geliştirebilir. Öğretmenler okullarda ebeveynler ise evlerde, resimli öykü kitaplarını kullanırken çocuklara sorulacak sorularda çeşitlilik sağlayarak çocukların farklı becerilerinin gelişimini de desteklemiş olurlar.

### Kaynakça

- Akpınar, B.,& Ersözülü, Z.N. (2008). Görme ve koklama duyularının bilişsel öğrenme sürecindeki rollerinin karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 42-53.
- Alper, T. (2012). *Resimli kitaplardaki karakterlerin duygu durumlarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aslan, D., & Köksal-Akyol, N. (2016). Çocuklar için bakış açısı alma testi (ÇBT)' nin geliştirilmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 3, 207-221.
- Bretherton, I.,& Beeghly, M. (1982). Talking about internal states: The acquisition of an explicit theory of mind. *Developmental Psychology*, 18 (6), 906-921.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş.,& Demirel, F. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri (18. Basım). Ankara: Pegem Akademi
- Chiarella, S.S., Kristen, S., Poulin-Dubois, D.,& Sodian, B. (2013). Concurrent relations between perspective-taking skills, desire understanding, and internal-state vocabulary, *Journal Of Cognition and Development*, 14(3), 480-498
- Cigala, A., Mori, A.& Fangareggi, F. (2015). Learning others' point of view: Perspective taking and prosocial behaviour in preschoolers. *Early Child Development and Care*,185,(8), 1199-1215.
- Creswell, J.W. (2020). Eğitim araştırmaları, nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi (3. Baskı). İstanbul: Edam.
- Çukur, D., & Güller-Delice, E. (2011). Erken çocukluk döneminde görsel algı gelişimine uygun mekan tasarımı. *Aile ve Toplum*, 7 (24), 25-36.
- Decety, J., Chen, C., Harenski, C.,& Kiehl, K.A. (2013). An fMRI study of affective perspective taking in individuals with psychopathy: imagining another in pain does not evoke empathy, *Front. Hum.Neurosci.* <https://doi.org/10.3389/fnhum.2013.00489>.
- Değirmenci, G.Y. (2014). *Ankara il merkezinde bağımsız anaokullarına devam eden 48-60 aylık çocukların görsel algı becerileri ile bakış açısı alma becerileri arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Deretarla Gül, E. (2017). Okul öncesi çocuklara okuma alışkanlığı kazandırma. M.Gönen (Ed). Çocuk edebiyatı içinde (s. 305-312). Ankara: Eğitim Kitap.
- Dunn, J. (2000). Mind-reading, emotion understanding, and relationships, *International Journal Of Behavioral Development*, 24 (2), 142-144.
- Dyer, J.R., Shatz, M.,& Wellman, M. (2000). Young children's storybooks as a source of mental state information, *Cognitive Development*, 15, 17-37.
- Dyer-Seymour, J.R., Shatz, M., Wellman, H.M.,& Saito, M.T. (2004). Mental state expressions in US and Japanese children's book, *International Journal Of Behavioral Development*, 28 (6), 546-552.
- Er, M., Aykaç, T.& Çabuk, B. (2018). *Resimli öykü kitaplarının okul öncesi eğitim programındaki sosyal-duygusal gelişim özelliklerine yönelik olumlu davranışları içerme durumları*. 5. Ulusal Çocuk Gelişimi Öğrenci Kongresi, <https://www.researchgate.net/publication/325119928>.
- Farkas, C., Santelices, M.P., Vallotton, C.D., Brophy-Herb, H.E., Iglesias, M., Sieverson, C., del Pilar Cuellar, M.,& Álvarez, C. (2020). Children's storybooks as a source of mental state references: Comparison between books from Chile, Colombia, Scotland and USA. *Cognitive Development*, 53, 100845.

- Flavell, J.H. (1977). The development of knowledge about visual perception, *Nebr Symp. Motiv.*, 25, 43-76.
- Gönen, M. & Veziroğlu, M. (2017). Çocuk edebiyatının genel hedefleri. M. Gönen (Ed.). *Çocuk edebiyatı içinde* (s. 1-12). Ankara: Eğiten Kitap.
- Halavurt, H. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-5 yaş çocukların bakış açısı alma düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Hinnant, J. B., & O'Brien, M. (2007). Cognitive and emotional control and perspective taking and their relations to empathy in 5-year-old children. *The Journal of Genetic Psychology*, 168(3), 301-322
- Hoş, G., & Deretarla Gül, E. (2020). Bilişsel edebi yaklaşım açısından resimli öykü kitaplarındaki duygu ifadelerinin incelenmesi ve 60-72 aylık çocuklara bu duyguların yansımaları, *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4 (3), 469-504.
- Kristen, S., Sodian, B., Licata, M., Thoermer, C., & Poulin-Dubois, D. (2012). The development of internal state language during the third year of life: A longitudinal parent report study, *Infant and Child Development*, 21, 634-645.
- Martin, G.M.J., Gomez-Becerra, I., Chavez-Brown, M., & Greer, D. (2006). Perspective taking and theory of the mind: conceptual and empirical issues. A complementary and pragmatic proposal. *Salud Mental*. 29 (6), 4-14.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) PISA 2018 Türkiye ön raporu. (2019), Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi, 10, [http://pisa.meb.gov.tr/?page\\_id=18](http://pisa.meb.gov.tr/?page_id=18). 28 Ocak 2021 tarihinde alınmıştır.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2016). PISA 2015 Ulusal raporu Uluslararası öğrenci değerlendirme programı, Ankara. [http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015\\_Ulusal\\_Rapor.pdf](http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015_Ulusal_Rapor.pdf) 28 Ocak 2021 tarihinde alınmıştır.
- Mendoza, J. & Reese, D. (2001). Examining multicultural picture books for the early childhood classroom: Possibilities and pitfalls. *Early Childhood Research and Practise*, 3, (2), <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458040.pdf>.
- Michelon, P., & Zacks, J.M. (2006). Two kinds of visual perspective taking. *Perception & Psychophysics*, 68 (2), 327-337.
- OECD (2019). PISA 2018 Results (Volume I): What students know and can do, PISA, *OECD Publishing*, Paris, [http://abdigm.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2019\\_12/05140122\\_OECD\\_PISA\\_2018\\_Raporu\\_V1.pdf](http://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/05140122_OECD_PISA_2018_Raporu_V1.pdf).



- Olson, J., & Masur, E. (2020). Mother's talk about perceptions, wants, feelings, and thoughts during play: General or specific relations to infant's internal state vocabularies and gender, *Language Learning and Development*, 16 (2), 196-209.
- Rodrigues, M.C. & Rubac, J.S. (2008). Children's storybooks: a resource to the understanding of mental states. *Estudos de Psicologia (Natal)*, 13, 1, 31-37.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat* (11. basım). Ankara: Tudem.
- Surtees, A.D.R., Butterfill, S.A., & Apperly, L.A. (2012). Direct and indirect measures of Level-2 perspective-taking in children and adults. *British Journal Of Developmental Psychology*, 30, 75-86.
- Stocks, E.L. & Lishner, D.A. (2012). Empathy. *Encyclopedia of Human Behavior (Second Edition)*, 32-37, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-375000-6.00148-8>.
- Tan-Niam, C. (2003). Thematic fantasy play: Effects on the perspective-taking ability of preschool children, *International Journal of Early Years Education*, 2 (1), 5-16.
- Tokgöz İ. D. (2006). *Okul öncesi çocuklarına yönelik kitapların dil gelişimi ve anlambilim açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ural, S. (2017). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. M. Gönen (Ed). *Çocuk edebiyatı içinde* (s. 33-55 ). Ankara: Eğiten Kitap.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Ş. (2014). *Resimli öykü kitaplarının zihin kuramı açısından incelenmesi*, Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Engelli Çalışmaları Anabilim Dalı, Edirne.
- Yükselen, A.İ. (2017). Yaş gruplarına göre çocuk kitapları. M. Gönen (Ed). *Çocuk edebiyatı içinde* (s. 58-72 ). Ankara: Eğiten Kitap.

EK-1

K1: Adalı, B. (2019). *Arkadaşım Papi* (12. basım). Resimleyen: Ayşın Delibaş Eroğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

K2: Adalı, B. (2018). *Kanatlı kirpiyle uçan kaplumbağa* (4.basım). Resimleyen: Ayşın Delibaş Eroğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

K3: Ak, S. (2019). *Kırık şemsiye* (11.basım). Resimleyen: Huban Korman, İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

- K4: Bulut, S. (2019). Kocaman küçük deniz (9. basım). Resimleyen: Mustafa Delioğlu, İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- K5: Donaldson, J. (2019). İyi yürekli dev Memo (10. basım). Resimleyen: Axel Scheffler, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- K6: Engler, M. (2018). Pamuk ile Topak arkadaşım olur musun? (1. basım). Resimleyen: Joëlle Tournonias, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- K7: Genç, G. (2018). Değirmenci ile baykuş (5. basım). Resimleyen: Vaghar Aghaei, İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- K8: Oral, F. (2018b). Ay ne zaman gelecek? (7. basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- K9: Oral, F. (2018a). Benekli faremi gördünüz mü? (9. basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- K10: Oral, F. (2019b). Baloncu Dede ve üç küçük yaramaz (8. basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- K11: Oral, F. (2019a). Meyveleri kim yemiş? (6. basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- K12: Özdem, F. (2015). Baykuş ile çobanyıldızı (2. basım). Resimleyen: Emine Bora, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- K13: Özdem, F. (2019a). Yağmur'un rüyası (5. basım). Resimleyen: Ayşe İnan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- K14: Özdem, F. (2019b). Zürafa Fazi (7. basım). Resimleyen: Buket Topakoğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- K15: Papp, L. (2018). Madeline Finn ile kütüphane köpeği (3. basım). İstanbul: Hep Kitap.
- K16: Sarah, L. (2018). Sıkı dostlar (2. basım). Resimleyen: Benji Davies, İstanbul: Redhouse Kız Çocuk Kitapları.
- K17: Şahinkanat, S. (2019). Üç kedi bir canavar (11. basım). Resimleyen: Ayşe İnan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- K18: Ural, Y. (2019). Küçük ayının uzun yolculuğu (8. basım). Resimleyen: Feridun Oral, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

## Extended Abstract

### Purpose

The aim of this study is to examine the text and images in the picture storybooks for children' s perspective taking skills. Text in picture storybooks were examined in terms of including internal state words and the pictures were examined in terms of promoting the perceptual-visual perspective taking.

### Method

This research is in a qualitative design. Document analysis method has been used in this study. Books were selected by criterion sampling. Criteria are that the books are published between 2015-2019 years and the content of books are proper for between the ages of 3-6. Within the scope of the research, 173 picture storybooks were obtained by online scanning of publishers. Data group of this study consists of 40 picture storybooks which include criteria. Books were coded with code numbers from 1 to 40. Afterwards, the data of evaluated books were recorded in data collection tool. Data collection tools are “Book Imprint Form” and “Checklist”. In Book Imprint Form includes the title of book, author, painter, publisher, publication year and book type information. The second form is checklist. This checklist consists of two parts. The first part is the section in which the situation of including internal state words in the texts is examined. In the second part, it is marked whether there are objects or people that the character/hero cannot see in picture storybooks. The data has been analyzed with content analysis. Data obtained by content analysis were then transformed into frequency tables.

### Results

The texts in the picture storybooks examined within the scope of internal state words. Internal state words were analyzed under six categories. These categories are; perception, cognition, emotion/affect, volition/ability, physiology and moral/obligation. In the picture storybooks examined in this research respectively, perception statements (285 times), emotion/affect statements (251 times), cognitive statements (159 times), volition/ability statements (121 times), physiology statements (119 times) and moral/obligation statements (17 times) were found. While the words of internal state in the categories of perception and emotion/affect were frequently used,

it was found that the category that was used the least was moral/ obligation. In this study, it was seen that the most frequently used word in dimension of perception was “see” and the least used word was “taste”. It has been determined that the most frequently used word in cognition category is “think” and the least used word is “remember”. Storybooks which were examined, it was found that the words of “love” were used most frequently in emotion/affect category, words of “must/should” (necessity and obligation) in moral/obligation category and words of “want” in the category of volition/ability. Another finding is that 24 of the picture storybooks include objects or persons that can not be seen by the character/person while 16 of them do not include such a feature.

## **Discussion**

Yılmaz (2014) in his study; in picture storybooks he examined; it was found that the statements cognition, affective, perception, volition/ability and moral/social judgment/obligation were used respectively. On the other hand, in this study it was determined that perception statement were used more frequently than cognitive statement. Nevertheless, the more frequently use of volition/ability statement than moral/social judgment/obligation statement coincides with the findings of this research. Rodrigues and Rubac (2008) found that %92 of children’s book contained internal state language. Picture storybooks can contain internal state language and it can support children’s perspective taking skills. As a matter of fact Chiarella at all (2013) found that there is a correlation between perspective taking and internal state words. In this research, it was observed that in 24 of the 40 books examined, there were objects or persons that could not be seen by the characters to develop perceptual-visual perspective taking while 16 books did not. One of the usage aim for a visual perspective taking is to determine whether the agent sees a specified object or not (Michelon ve Zacks, 2006). Questions can be asked through the characters to develop perspective taking skills of children in picture storybook. The number of questions that can be created in picture storybooks that allow questions to be asked is closely related to images features of book. Therefore, it is thought that it is important to pay attention to images features in picture storybooks.

## **Conclusion**

As a result of this research, it can be said that picture storybooks include images and texts that develop children's perspective taking. It has been observed that the picture storybooks have internal state vocabulary. Regarding the perceptual-visual perspective taking, it has been seen that there are objects/persons invisible to the character in the images, but there are books that do not include this feature. When using picture storybooks, teachers can provide diversity in questions to be asked to children at schools and parents at homes. Thus, the development of different skills of children can be promoted.

**ETİK BEYAN:** *“Resimli Öykü Kitaplarının Bakış Açısı Alma Becerisine Yer Vermesi Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğunu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.*